

Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія
Федьковича: Історія. – № 1. – 2024. – С. 15–21
**History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National
University.** – № 1. – 2024. – pp. 15–21
DOI <https://doi.org/10.31861/hj2024.58.15-21>
hj.chnu.edu.ua

УДК 94(477) 32. 37. 316.7«18/19»

© Микола Гуйванюк* (Чернівці)

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ У СТАНІСЛАВОВІ І СТАНІСЛАВІВЩИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Станіславів та Станіславівський повіт Галичини наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. стали важливими центрами українського національного руху завдяки своєму вигідному географічному положенню.

Близькість до Львова, Чернівців і Тернополя сприяла активній комунікації між українськими активістами, політиками та культурними діячами. Залізничні та шосейні дороги полегшували обмін інформацією та ідеями.

У місті зростала чисельність української інтелігенції, що організовувала культурні та політичні заходи. Тут виховувалася творча літературна інтелігенція, до якої входили відомі письменники, журналісти та редактори.

Станіславів став домом для багатьох видатних діячів, зокрема родини Заклинських та К. Малицької. Заснування української гімназії та активна діяльність товариства «Просвіта» великою мірою сприяли українському національному відродженню.

Ключові слова: Галичина, Станіславів, Станіславівський повіт, Станіславівська гімназія, «Просвіта» у Станіславові, літературна інтелігенція.

Mykola Huivaniuk (Chernivtsi)

SOCIO-POLITICAL AND CULTURAL-EDUCATIONAL ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN LITERARY INTELLIGENTSIA IN STANYSLAVIV AND STANYSLAVIV AREA AT THE END OF THE XIX – BEGINNING OF THE XX CENTURY

Abstract. *At the end of the 19th – at the beginning of the 20th century the city of Stanyslaviv and the Stanyslaviv district of Galicia occupied a strategically advantageous geographical position, which significantly influenced the development of the Ukrainian national movement.*

Proximity to Lviv, the main cultural and political centre of Galicia, ensured easy communication and exchange of ideas between activists. Via Lviv there was a connection with Vienna, where Ukrainian politicians were able to lobby for their interests. Stanyslaviv was an important point on the way of communication between Galicia and Great Ukraine, especially with Kyiv, thanks to the railway connection with Ternopil.

The highways passing through the city were keys to the connection with Hutsul region and Transcarpathia, allowing the activists of the national movement to contact with Ukrainians from different regions of the empire. All this contributed to the fact that at the beginning of the 20th century Stanyslaviv turned into one of the leading centres of the Ukrainian national movement, where the number and activity of the Ukrainian intelligentsia were growing, which organized cultural and political events. Proximity to borders with other regions provided easy access to external ideas and influences, which contributed to the growth of national consciousness among the local population.

* к.і.н., доцент кафедри історії України Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

PhD in History, Associate Professor, Department of History of Ukraine, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University.

orcid.org/0000-0002-1614-6173

e-mail: buk6@ukr.net

In the 1980s and 1990s creative intelligentsia stood out in Galicia, in particular artists, actors, musicians, writers and journalists. Due to financial difficulties, most of them had additional classes to ensure material well-being. A special place among the creative intelligentsia was occupied by writers, journalists and editors of Ukrainian publications. They were known to the general public of Ukrainians for their creativity, which often rose pressing social issues. Representatives of the literary intelligentsia mostly came from the peasant environment and the clergy, which provided them a close connection with Ukrainian national traditions.

Stanyslaviv became a home centre for the Zaklinskyi family, and was also an important centre for the future writer K. Malyska. The city had a well-developed educational system, including gymnasiums with the Ukrainian language of instruction. Stanyslaviv was often visited by I. Franko, who spoke before the local Ukrainian community. The activity of «Prosvita» society contributed to the cultural development of the region and provided support to local writers.

Keywords: *Galicia, Stanyslaviv, Stanyslaviv district, Stanyslaviv gymnasium, «Prosvita» in Stanyslaviv, literary intelligentsia.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Модернізаційні та емансипаційні процеси, що відбувалися в XIX столітті у народів із тривалою бездержавною історією, сприяли формуванню нових суспільних верств, серед яких важливу роль відігравала інтелігенція.

Незважаючи на те, що ця частина суспільства була чисельно найменшою, їй відводилася ключова роль у суспільно-політичному та культурному житті української спільноти та формуванні національної ідентичності.

Реформи Марії Терезії та Йосифа II, що ґрунтувалися на особистій свободі, раціоналізмі, відході від традиційного укладу життя, відкрили для українців Галичини та Буковини нові можливості для розвитку, що привело до зміни менталітету й пошуку індивідом свого місця в суспільстві.

Не минули зазначені процеси і периферійного містечка Станіслава та Станіславівського повіту, які наприкінці XIX – на початку XX ст. поступово ставали одним із провідних центрів українського національного руху. Особливо до цього спричинилися представники української літературної інтелігенції.

Аналіз останніх досліджень. Спеціального дослідження порушеної у статті проблематики на теперішній час не має ні вітчизняна, ні зарубіжна історіографія. Проте деякі аспекти діяльності окремих представників української літературної інтелігенції на теренах Станіслава і Станіславщини у розглядуваний період порушували у своїх дослідженнях В. Грабовецький¹, В. Полек², А. Шарловський³ та ін.

Формування мети статті. Метою цієї статті є дослідження та обґрунтування впливу суспільно-політичної та культурно-освітньої діяльності української літературної інтелігенції в Станіславі і Станіславщині наприкінці XIX – на початку XX ст.

Для досягнення мети автор ставить перед собою наступні завдання: показати значимість Станіслава для українського національного руху; розкрити роль Станіславівської гімназії як місця становлення окремих представників української літературної інтелігенції.

Виклад основного матеріалу. Місто Станіслав і Станіславівський повіт Галичини наприкінці XIX – на початку XX ст. мали доволі вигідне стратегічне географічне розташування, що значно вплинуло на розвиток українського національного руху. По-перше, його близькість до Львова, головного культурного та політичного центру Галичини, забезпечувала легку комунікацію та обмін ідеями між активістами. Через Львів також здійснювався зв'язок з Віднем, столицею Австро-Угорської імперії, де українські політики мали можливість лобювати свої інтереси. Зв'язок зі столицею Галичини був забезпечений як залізничними, так і шосейними дорогами, що сприяло швидкому переміщенню інформації та людей.

Важливою була також можливість комунікації з Чернівцями – провідним культурним і політичним центром Буковини.

Через наявність залізничного сполучення з Тернополем, який був прикордонним з Подільською губернією Російської імперії, Станіслав відповідно був проміжним пунктом на шляху комунікації Галичини з Наддніпрянською Україною, зокрема з Києвом.

Шосейні дороги, що проходили через Станіславів, були ключовими для зв'язку з Гуцульщиною та Закарпаттям, дозволяючи активістам національного руху контактувати з українцями з різних регіонів імперії.

Все це сприяло тому, що станом на початок XX ст. Станіславів перетворився на один із провідних центрів українського національного руху, в результаті чого зростала чисельність та активність української інтелігенції, яка осідала в місті та організовувала культурні й політичні заходи. Близькість до кордонів з іншими регіонами імперії забезпечувала легкий доступ до зовнішніх ідей і впливів, що сприяло зростанню національної свідомості серед місцевого населення.

У 80 – 90-х рр. XIX ст. у Галичині загалом та на Станіславівщині зокрема в українському національному середовищі виокремилась творча інтелігенція, процес формування якої тривав аж до Першої світової війни. Це, насамперед, художники, актори, музиканти, а також письменники й журналісти. Проблема їхнього функціонування полягала у тому, що в тогочасних умовах заняття мистецтвом та іншими видами творчої діяльності не давали відповідного рівня матеріального достатку. Тому більшість її представників мали ще якесь додаткове заняття для матеріального забезпечення родини (праця вчителя, адвоката, урядовця, редактора, священника та ін.).

Серед представників творчої інтелігенції особливе місце займали письменники, журналісти та редактори українських видань, для окреслення яких використовуємо термін **українська літературна інтелігенція**. Вони були відомі широкому загалу українства своєю творчістю, адже із поступовим зростанням освітнього рівня галицьких і буковинських українців розширювалося коло шанувальників українського художнього слова.

Неабиякої популярності українським письменникам надавала художня проза, написана в реалістичному жанрі. У ній порушувалися злободенні суспільні проблеми: вибори, еміграція, церковно-релігійні питання, боротьба за економічні та політичні права, популяризація героїчного минулого українського народу.

Представники української літературної інтелігенції здебільшого були вихідцями з селянського середовища та духовенства й мали тісний зв'язок із селом, де панували українські національні традиції, мова, культура. Тут минали їхні дитячі роки, закладалися основи ментальності та усвідомлення належності до української спільноти.

Зазначимо, що Станіславів став домашнім осередком для родини Заклинських. Голова родини Роман Заклинський⁴ – багатогранна особистість: український письменник, історик, етнограф, педагог, мемуарист, культурно-просвітницький діяч. Одержавши гімназійну (в Станіславові) й університетську (у Львові) освіту, виступав як публіцист у різних виданнях: «Діло», «Газета шкільна», «Учитель», «Батьківщина», «Зоря», у виданнях «Просвіти» та ін. Порушував тему виховання молоді в дусі українства. Викладав у Львівській та Станіславівській учительських семінаріях (1891–1912), був членом-засновником Руського Товариства Педагогічного і співредактором заснованої при цьому ж товаристві 1886 року «Бібліотеки для молоді», в якій до 1906 року з'явилося 118 випусків, секретарем Головної управи «Рідної школи», бібліотекарем «Просвіти» у Львові. Разом зі своїм братом Леонідом доклав чимало зусиль для відкриття філії товариства «Просвіти» в Станіславові у 1874 році. А вже у 1905 році він домігся відкриття в цьому місті української гімназії. Видав кілька підручників.

Як літературознавець був дослідником творчості Юрія Федьковича, автором споминів про нього. Був особисто знайомий з Борисом Грінченком, Осипом Маковеєм, Михайлом Павликом, Іваном Нечуєм-Левицьким, листувався з Іваном Франком.

На українських традиціях виховувалися його дев'ять синів, частина з яких стали відомими літературними діячами, публіцистами. Зокрема, Богдан, Корнило, Ростислав, Мирон та Володимир.

Окрім родини Заклинських, у Станіславові своє становлення проходила і майбутня письменниця Костянтина Малицька, яка народилася у 1872 році в с. Кропивник поблизу Калуша⁵. Але після смерті чоловіка мати К. Малицької – Олена Гетьманчук (Малицька) переїхала до Станіслава, де брала активну участь у громадському житті.

Майбутня письменниця навчалася у початковій школі Станіслава. Традиційно перші кроки у здобутті знань здійснювалися в державних початкових школах, або у приватних навчальних закладах, або вдома з допомогою батьків і домашніх учителів.

Одним з етапів на шляху формування літературної інтелігенції були освітні заклади середньої ланки, насамперед класичні гімназії. У другій половині XIX – на початку XX ст. українці мали

можливість здобувати середню освіту в державних гімназіях з німецькою та польською мовами викладання, а згодом і в українських гімназіях.

Окрім освітніх функцій – передачі знань з певних предметів, розвитку самостійного мислення та утвердження релігійних переконань, на гімназію покладалося ще завдання виховувати лояльних до держави громадян. Тому всі прояви громадської діяльності гімназистів були під суворим контролем, а будь-які спроби участі в політичних акціях придушувалися в зародку.

З 80-х років XVIII ст. у Станіславі функціонувала державна гімназія або Станіславівська цісарсько-королівська гімназія.

У австрійську добу своєї історії Станіславська гімназія з огляду на навчальний процес та наукові кадри вигідно вирізнялася в кращий бік серед інших подібних освітніх закладів Галичини, що позитивно впливало на динаміку зростання кількісного складу її учнів.

У 1886 році – трохи більше як через 100 років з часу заснування закладу, в ньому здобувало освіту вже 586 учнів. Учительська бібліотека гімназії налічувала тоді 6055 томів різних книг, а учнівська читальня мала 1244 примірників книг. Окрім класних кімнат, у приміщенні гімназії було два навчальні кабінети – природничий та фізичний. При останньому в 1876-1879 роках діяла метеорологічна станція.

Станом на 1902 рік у стінах Станіславівської гімназії навчалось «...624 учні, серед яких за національним складом було: 460 поляків, 161 українець та 3 німці»⁶. З відомих учителів можна назвати К. Білинського, О. Лепкого, Ю. Целевича, Є. Желехівського.

Серед випускників, які мали здобутки на літературній ниві, були: О. Авдіковський, І. Белей, І. Вагилевич, В. Гнатюк, К. Горбаль, С. Данилович, М. Євшан, Б. Заклинський, Р. Заклинський, К. Левицький, Д. Лукіянович, О. Луцький, К. Малицька, В. Сімович, Г. Цеглинський, В. Шухевич, М. Яцків.

У 1905 році на вимогу української громадськості австрійський уряд дав згоду на відкриття української гімназії в Станіславі. Боротьба за заснування української гімназії в Станіславі тривала протягом кількох років як у стінах галицького сейму, так і в австрійському парламенті. Особливо у цій справі активним був депутат австрійського парламенту, відомий правник і публіцист Є. Олесницький.

О. Барвінський доклав також чимало зусиль до заснування та організації діяльності української гімназії у Станіславі. У цій справі йому довелося діяти за вже апробованою методикою. Під час чергового засідання галицького сейму 23 січня 1896 р. він переконав депутатський корпус у необхідності відкриття «русских паралельних класів в гімназії Станіславській»⁷, а вже у 1901 р. пролобіював заснування української гімназії у цьому місті. О. Барвінський і надалі надавав посильну допомогу зазначеній гімназії, захищаючи її учнів від утисків окремих шовіністично налаштованих педагогів польської національності. Прикладом цього може стати його депутатське звернення в липні 1907 р. до міністра освіти з приводу «шовініста поляка, котрий десяткує брутально в шкільнім році, так, щоби жаден з них не дійшов до матури»⁸.

Після того, як у 1905 р. А. Крушельницький переїхав на учительську роботу до Станіслава, виходячи із власного педагогічного та літературного досвіду, вирішив видати серію підручників з літератури для шкільної молоді. Відомо, що письменник з цього приводу неодноразово радився з І. Франком щодо змісту і напрямку цієї серії, яка стала значним внеском у тогочасну українську педагогіку.

Станом на 1912/1913 навчальний рік українська державна гімназія в Станіславі уже була повноцінною 8-класовою класичною гімназією⁹. А це дозволяло учням отримати якнайглибші та найкращі знання й виховання.

Першим серйозним випробовуванням для гімназистів-початківців із сільської місцевості була інтеграція в міське середовище. Також учні гімназії вперше знайомилися з українським громадським життям і національним рухом.

Для прикладу, саме у Станіславі К. Малицька відкрила для себе загадковий світ друкованого слова – часописи: «Вечорниці», «Мета», «Правда», «Дзеркало»¹⁰. Окрім того, як учениця народної школи в Станіславі вона пам'ятала заснування Н. Кобринською першого жіночого товариства (1884), приїзд владики Ю. Пелеша, на честь якого учениці викладали на фронтоні школи напис із зелених листків «Многая літа» і вітали його в стінах школи¹¹.

Одним з активних учнів Станіславівської гімназії був Д. Лукіянович, який організував таємний учнівський гурток «Поступ»¹². Гуртківці таємно читали заборонену адміністрацією літературу (марксистського спрямування, антиклерикального змісту) та виголошували реферати на українську тематику. В результаті Д. Лукіяновича у 1890 р. було виключено із шостого класу гімназії.

Відомо, що до таємного гуртка Станіславівської гімназії входили майбутні літератори С. Данилович, Б. Заклинський, В. Сімович, Г. Цеглинський та М. Яцків.

З огляду на вдаль географічне розташування, Станіславів став місцем організації або проведення великої кількості заходів, у яких брали активну участь українські літератори, зокрема Іван Франко.

Вперше Франко побував у Станіславі у 1883 р. Тут він познайомився з народною вчителькою Юзефою Дзвонковською. Вона стала героїнею його відомої поезії «Тричі мені являлася любов».

Дослідники-франкознавці стверджують, що письменник планував купити в Станіславі шматок ґрунту і заснувати рільничу спілку для свого соратника, відомого громадського діяча, письменника М. Павлика, який з радістю погодився на цю пропозицію. Але ці плани так і не реалізувалися.

Влітку 1884 р. І. Франко здійснив мандрівки по Карпатах і Прикарпатті з метою вивчення природи та побуту людей цього регіону. Саме тоді, в Станіславі, він познайомився з українським лексикографом і мовознавцем Є. Желехівським¹³.

У 1884 р. українська письменниця і громадська діячка Н. Кобринська заснувала в Станіславі «Товариство руських жінок». Воно давало можливість жінкам Галичини брати участь у громадсько-культурній роботі. Спробу першої жіночої організації І. Франко не тільки високо оцінив у тогочасній пресі, але й виступив з промовою на самих зборах «Товариства»¹⁴.

Голос І. Франка неодноразово звучав перед українською громадою у Станіславі. В 1889 р., в доповіді з нагоди річниці Т. Г. Шевченка, він високо оцінив творчість видатного поета, а 1890 року на шевченківському концерті виступив з блискучою промовою про поему «Тополя».

Станіславівчани мали змогу бачити і слухати Івана Франка ще в 1910 і 1914 роках, коли він у залі «Руської бесіди» читав свою поему «Мойсей».

На зламі XIX – XX ст. народні віча стали традиційним атрибутом суспільного життя галицьких і буковинських українців. Тому питання реформування виборчої системи та запровадження загального виборчого права порушувалося постійно як під час передвиборчих віч, так і в проміжку між виборами. З літераторів найактивніше себе проявили І. Франко, М. Павлик, О. Барвінський, В. Стефаник, А. Чайковський, Я. Весоловський, О. Попович, С. Смаль-Стоцький. На вічах приймалися резолюції з вимогою до уряду запровадити загальне виборче право, що відображало тогочасні настрої української громади.

Принагідно зауважимо, що боротьба за загальне виборче право об'єднувала літераторів з різними політичними симпатіями, які розуміли, що запорукою успіху є відмова від практики взаємопоборювання. Прикладом стало повітове віче, що відбулося 3 вересня 1896 р. у Станіславі, на якому один із лідерів народовського та християнсько-суспільного руху Ю. Романчук висунув пропозицію організуватися, «щоби рішалася воля народу, а не воля правительства, а ні воля верховодячої партії»¹⁵.

Українські літератори В. Охримович, Є. Левицький, Л. Бачинський, які одночасно були фаховими юристами, взяли активну участь у судових засіданнях, що проходили у Станіславі у жовтні 1908 р.¹⁶ у справі вбивства М. Каганця.

Поза межами Львова письменникам було комфортніше співпрацювати з місцевими філіями «Просвіти». Це зумовлювалося меншим впливом представників Головного проводу товариства у Львові, що давало місцевим очільникам філій та читалень «Просвіти» більшу свободу дій.

Для прикладу, на Станіславщині активно співпрацював з «Просвітою» А. Крушельницький. Документально підтверджено, що 1 травня 1904 р. він взяв участь у заснуванні читальні «Просвіти» у с. Тисмениця, що на Надвірнянщині. Поряд з іншим він дав селянам раду, «які пронумеровувати газети»¹⁷. Про те, що безпосередня співпраця письменників з читальнями давала свої плоди, свідчить лист селянина І. Савчука, голови читальні «Просвіти» в Угринові (Станіславщина) до того ж А. Крушельницького від 23 листопада 1907 р., у якому він звертається до письменника: «вашу книжечку «Переліг» [...] просимо післати на адрес нашої читальні»¹⁸.

Отже, місто Станіславів наприкінці XIX – на початку XX ст. відігравало важливу роль у розвитку українського національного руху завдяки своєму стратегічному географічному розташуванню.

Близькість до Львова, культурного і політичного центру Галичини, сприяла активній комунікації між українськими активістами. Залізничні та шосейні дороги забезпечували зв'язок із Чернівцями, Тернополем та іншими регіонами, що дозволяло підтримувати контакт з українцями з різних частин імперії. Завдяки цьому на початку XX ст. Станіславів став одним з провідних центрів українського національного руху, що сприяло зростанню чисельності української інтелігенції, яка організовувала культурні та політичні заходи. Місто також стало місцем, де зростала творча інтелігенція, зокрема художники, актори, музиканти, письменники та журналісти, які, попри фінансові труднощі, займалися культурною діяльністю.

Важливу роль у становленні української літературної інтелігенції відігравали освітні заклади, зокрема гімназії, де навчалися майбутні літератори.

¹ В. Грабовецький, *Історія Івано-Франківська (Станіславова). З найдавніших часів до початку XX століття* [History of Ivano-Frankivsk (Stanyslaviv). Since Ancient Times to the Beginning of the 20th Century], Івано-Франківськ, Нова Зоря, 1999, 304 с.

² В. Полек, *Майданами та вулицями Івано-Франківська* [On the Squares and the Streets of Ivano-Frankivsk], Львів, 1994, 89 с.

³ А. Шарловський, *Станіславів і Станіславівський повіт з погляду історичного та географічно-статистичного* [Stanyslaviv and Stanyslaviv District From a Historical and Geographical-Statistical Point of View], Івано-Франківськ, Лілея-НВ, 2009, 175 с.

⁴ В. Романюк, *Станіславська родина Заклинських – школа українського патріотизму* [The Stanyslav Family of Zaklinskyi As a School of Ukrainian Patriotism], URL: <https://gk-press.if.ua/stanislavska-rodyna-zaklinskyh-shkola-ukrayinskogo-patriotyzmu-2/>.

⁵ *Виховниця поколінь Константина Малицька. Громадська діячка, педагог і письменниця* [Educator of Generations Konstantyna Malyska. Public Activist, Teacher and Writer], ред. І. Павлюковська, Торонто, 1965, с. 7.

⁶ В. Грабовецький, *Історія Івано-Франківська (Станіславова). З найдавніших часів до початку XX століття*, с. 189.

⁷ Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України, ф. 135 Барвінський Олександр, спр. 30 Барвінський Олександр «Спомини з мого життя» ч. VI, зош. XXIX, арк. 122.

⁸ Діло (Львів), 1907, ч. 151, 21 липня, с. 2.

⁹ Т. Мацьків, Ю. Каменецький, О. Левицький, *Історія Української Державної Гімназії в Станіславові* [History of the Ukrainian State Gymnasium in Stanyslaviv], in «Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславівщини», ред.-упор. Б. Кравців, Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен, 1975, с. 262.

¹⁰ К. Малицька, *Доріжкою спогадів* [On the Path of Memories], Діло (Львів), 1938, ч. 9 (14 січня), с. 12.

¹¹ К. Малицька, *Доріжкою спогадів*, с. 13.

¹² Юрій Яковлев Денис Лукіянович і Радикальна партія [Yurii Yakovlev, Denys Lukiiianovych and the Radical Party], URL: <https://zbruc.eu/node/83222>.

¹³ В. Грабовецький, *Історія Івано-Франківська (Станіславова). З найдавніших часів до початку XX століття*, с. 261.

¹⁴ В. Грабовецький, *Історія Івано-Франківська (Станіславова). З найдавніших часів до початку XX століття*, с. 262.

¹⁵ Діло (Львів), 1896, ч. 191, 26 серпня (7 вересня), с. 2.

¹⁶ Діло (Львів), 1908, ч. 235, 19 жовтня, с. 3.

¹⁷ *Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 361 Крушельницький Антін (1878 – 1937), письменник, літературний критик, педагог, громадсько-політичний діяч, редактор журналів «Нові шляхи» і «Критика» у Львові, оп. 1, спр. 153 Листи, запрошення, звернення, українських товариств, редакцій, установ, до Крушельницького А. 1906 – 1932 рр., арк. 1.*

¹⁸ *ЦДІАЛ України, ф. 361, оп. 1, спр. 123 Листи Садовського М., Саєвича О., Самійленка В., Свенціцького І. та ін. до Крушельницького А. 1902 – 1930 рр., арк. 1.*

References

1. Dilo (Lviv), 1896, ch. 191, 26 serpnia (7 veresnia), s. 2.
2. Dilo (Lviv), 1907, ch. 151, 21 lypnia, s. 2.
3. Dilo (Lviv), 1908, ch. 235, 19 zhovtnia, s. 3.
4. Hrabovetskyi V., Istoriiia Ivano-Frankivska (Stanislavova). Z naidavnishykh chasiv do pochatku XX stolittia [History of Ivano-Frankivsk (Stanyslaviv). Since Ancient Times to the Beginning of the 20th Century], Ivano-Frankivsk, Nova Zoria, 1999, 304 s.
5. Malytska K., Dorizhkoii spohadiv [On the Path of Memories], Dilo (Lviv), 1938, ch. 9 (14 sichnia), s. 12–13.
6. Matskiv T., Kamenetskyi Yu., Levytskyi O., Istoriiia Ukrainskoi Derzhavnoi Himnazii v Stanyslavovi [History of the Ukrainian State Gymnasium in Stanyslaviv], in «Almanakh Stanyslavivskoi zemli. Zbirnyk materialiv do istorii Stanyslavova i Stanyslavivshchyny», red.-upor. B. Kravtsiv, Niu-York – Toronto – Miunkhen, 1975, s. 261–301.
7. Poliek V., Maidanamy ta vulytsiamy Ivano-Frankivska [On the Squares and the Streets of Ivano-Frankivsk], Lviv, 1994, 89 s.
8. Romaniuk V., Stanislavska rodyna Zaklynskykh – shkola ukrainskoho patriotyzmu [The Stanyslav Family of Zaklynskyi As a School of Ukrainian Patriotism], URL: <https://gk-press.if.ua/stanislavska-rodyna-zaklynskykh-shkola-ukrayinskogo-patriotyzmu-2/>.
9. Sharlovskyi A., Stanyslaviv i Stanyslavivskyi povit z pohliadu istorychnoho ta heohrafichno-statystychnoho [Stanyslaviv and Stanyslaviv District From a Historical and Geographical-Statistical Point of View], Ivano-Frankivsk, Lileia-NV, 2009, 175 s.
10. TsDIAL Ukrainy (Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv), f. 361 Krushelnytskyi Antin (1878 – 1937), pysmennyk, literaturnyi krytyk, pedahoh, hromadsko-politychnyi diiach, redaktor zhurnaliv «Novi shliakhy» i «Krytyka» u Lvovi, op. 1, spr. 153 Lysty, zaproshennia, zvernennia, ukrainskykh tovarystv, redaktsii, ustanov, do Krushelnytskoho A. 1906 – 1932 rr., 61 ark.
11. TsDIAL Ukrainy, f. 361, op. 1, spr. 123 Lysty Sadovskoho M., Saievycha O., Samiilenka V., Svientsitskoho I. ta in. do Krushelnytskoho A. 1902 – 1930 rr., 15 ark.
12. Viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii Instytutu literatury imeni Tarasa Shevchenka NAN Ukrainy, f. 135 Barvinskyi Oleksandr, spr. 30 Barvinskyi Oleksandr «Spomyny z moho zhyttia» ch. VI, zosh. XXIX, ark. 122.
13. Vykhovnytsia pokolin Konstantyna Malytska. Hromadska diiachka, pedahoh i pysmennytsia [Educator of Generations Konstantyna Malytska. Public Activist, Teacher and Writer], red. I. Pavlykovska, Toronto, 1965, 126 s.
14. Yurii Yakovliev Denys Lukiianovych i Radykalna partiia [Yurii Yakovlev, Denys Lukiianovych and the Radical Party], URL: <https://zbruc.eu/node/83222>.